

HAINES, B.: *Bevezetés a kvantitatív közgazdaságtanba*. Budapest, 1980. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 185 o.

Brian Haines műve, amely eredetiben *Introduction to Quantitative Economics* címen 1978-ban Londonban jelent meg, azok közé a könyvek közé tartozik, amelyek kevés szóval is sokat mondanak: viszonylag csekély terjedelmük ellenére sokféle kérdést vetnek fel, sőt válaszolnak meg. Terjedelmében, sőt bizonyos fogók tartalmában is C. E. V. Leser *Econometric Techniques and Problems* c. könyvére emlékeztet. A szerző állítása szerint (7. o.) az „ökonometria” szó azért nem szerepel a címben, mert a könyv „nemcsak az ökonometria bevezető témaköreit tartalmazza”, hanem ennél tágabb fogalomkörre kíván utalni. Véleményünk szerint az állítás aligha állja meg a helyét. Amit a könyv nyújt, az valóban ökonometria, mégpedig klasszikus értelemben. A matematikai közgazdaságtan egyéb ágai nincsenek képviselve a könyvben; szó sincs pl. input-output modellekről, programozási eljárásokról, még termelési függvényekről sem.

A könyvet közgazdász-szakos angliai főiskolások számára írták azzal a céllal, hogy bevezetést nyújtson az ökonometria elemeibe. A szerző szerint is szükséges azonban, hogy az olvasó már bizonyos matematikai és statisztikai alapismeretek birtokában legyen. Hozzátehetjük azonban: azok számára sem haszontalan ennek a könyveskötésnek a forgatása, akik ennél terjedelmesebb vagy matematikaiban megfogalmazott ökonometriai kézikönyveken rágták át magukat.

A mű anyaga két részre, ezen belül 8 fejezetre tagozódik. Az első rész az ökonometriai alapkérdéseket tárgyalja és elemi statisztikai fogalmakat recapitulál. Az 1. fejezet az ökonometria, a 2. fejezet a statisztika alapfogalmait, a 3–4. fejezet a regressziószámítást tekinti át. A második rész foglalja magában az olyan témaköröket mint a multikollinearitás és autokorreláció (5. fejezet), az osztott késleltetésű modellek és a dummy-változók (6. fejezet), az empirikus ökonometriai vizsgálatok és a fogyasztási függvény (7. fejezet), az identifikáció, a strukturális és a redukált forma, a kétfokozatú legkisebb négyzetek módszere (8. fejezet). Mind a nyolc fejezet ökonometriai tartalmú. Az első négy azt a címet viselhetné: ökonometria — modell nélkül, míg az utolsó négy az ökonometria modellezéssel kapcsolatos gyakoribb problémáit tárgyalja.

A mű gyakorlati orientációjú. Az ökonometriai alapfogalmak magyarázatát nyújtó első fejezet keresleti-kínálati egyenletek

bemutatásával indul. Általában az ár és a keresleti mennyiség összefüggése gyakran ismétlődő példa a könyvben — a továbbiak folyamán a túlságos egyszerűsítést olykor szükségtelenül alkalmazó példa is. Talán a könyv 2. fejezete az egyetlen, amely nem elsőrendűen ökonometriai, hanem inkább statisztikai tartalmú. Itt nagyon sok múlik az olvasó korábbi ismeretein. Az elemi események valószínűsége, az átlag és szórás, a várható érték, a kovariancia, valamint a hiba-tényezővel kapcsolatos feltételezések különösebb előtanulmányok nélkül is jól érthetők — úgy tűnik azonban, hogy helyénvaló lenne az eloszlásokkal kapcsolatban néhány alapfogalom (gyakoriság, sűrűség stb.) rövid bevezetése. A hiba-tényezővel kapcsolatosan már itt, a 2. fejezetben is szükséges volna világos megkülönböztetést tenni a megfigyelési és a mérési hiba között; itt kellene továbbá bevezetni a sztochasztikus összefüggések fogalmát. A becslőfüggvények tulajdonságainak ismertetését célszerűen egészíthetné ki a kis-minta-tulajdonságok bármilyen rövid bemutatása; erről azonban nincs említés.

Az egyszerű regresszió és a legkisebb négyzetek módszere a 3. fejezet tárgya. A tárgyalásmód érthető, világos. A hagyományos példa ismét a marhahús ára és eladott mennyisége. Kár, hogy a 69–71. oldalon helyet foglaló számpélda nem konkrét gazdasági összefüggésre utaló „szöveges” példa. A 4. fejezet foglalkozik egyrészt a nem-lineáris regresszióval, másrészt a többváltozós regressziós összefüggésekkel. Ez utóbbinak tárgyalása vezet a multikollinearitás problémájához. Itt az iskolapélda egy osztott késleltetésű függvény. Magáról a multikollinearitás méréséről, kiküszöbölési lehetőségeiről nem esik szó, holott éppen a bemutatott iskolapélda esetében pl. a *Koyck*-féle transformáció adhat megoldást. Erre azonban a szöveg nem tér ki.

A második részt bevezető 5. fejezet abból a kérdésből indul ki: mi történik, ha nem érvényesülnek a hibára vonatkozó alapkövetelmények? Ebben a gondolatmenetben kerül sor a torzított paraméterbecslés, a heteroszkedaszticitás és az autokorreláció problémájára. Keresztszeti adatokra épülő modellekről, osztott késleltetésű modellekről és karakterisztikus változókat tartalmazó modellekről szól a 6. fejezet.

A mű utolsó két fejezete (7. és 8. fejezet) a korábbiakhoz képest mindenestre kevesebb módszertani, de több közgazdasági mondanivalót tartalmaz. Két érdekes fejezetet olvashatunk itt az alkalmazott ökonometria köréből. A 7. fejezet (*Empirikus vizsgálatok a makroökonómiában*) főbb

témái a beralakulás és az árak inflációjának összefüggései, a *Phillips*-görbe, a költséginfláció *Friedman*- és *Hines*-féle modelljei (a mű összes terjedelméhez képest némileg túlméretezve), a költségvetési és a monetáris politika fontosabb kérdései és feladatai, majd a beruházási és fogyasztási modellek. A 7. fejezet jó összefoglaló és érdekes olvasmány, de a fogyasztási függvények körében meg kellett volna emlékeznie a *Stone*-féle, valamint a *Houthakker-Taylor*-típusú fogyasztási függvényekről.

A 8. fejezetben (*Struktúraegyenletek és az identifikáció problémája*) van szó a keresleti és kínálati görbék szerkesztéséről, valamint a strukturális és redukált formáról. A gondolatmenet értelemszerűen vezet a szimultán paraméterbecslés és a többfokozatú becslési módszerek témaköréhez, sőt a *L. Klein*-féle hategyenletes „ösmodell” (1950) bemutatásához. Így a 8. fejezet a közgazdaságtani mondanivaló után ismét a módszertan felé kanyarodik vissza. Az anyagot a numerikus példák megoldása, az irodalomjegyzék, a név- és tárgymutató zárja.

A rövid könyv elejétől végig figyelmet ébresztő olvasmány. Dicséretet érdemel *Szentpéteri Szabolcsné* szakszerű és gondos fordítása. Szóhasználata csak időnként tér el az egyes fogalmakra alkalmazott, a ma-

gyar szakirodalomban már meghonosodott kifejezésektől, így pl. „határhajlam” a határhajlandóság helyett, vagy a „túlkapacitás” — valószínűleg a ki nem használt kapacitás helyett stb.

Az olvasóban felmerülhet a kérdés: szükséges volt-e több ökonometriai munka magyar kiadása után (így: *Pawlowski, Malinvaud*) ennek a kis műnek a lefordítása. Ez azonban mégsem volt haszontalan, mert rövid 185 oldalra redukáltan a könyv sok olyan ismeretet közöl, ami magyarul még nem látott napvilágot, és mivel nem támaszt nagy matematikai előképzettségi igényeket az ökonometria iránt érdeklődő nem-matematikus közgazdákkal szemben, ez utóbbiak számára rendkívül hasznos lehet. Ökonometriai kézikönyvek fordítása és publikálása terén hazánk nem áll az élvonalban; így a leginkább standard kézikönyvek számító *Johnston*-féle *Econometric Methods* (1963) vagy *Goldberger Econometric Theory*-ja (1964) sem jelent meg magyarul. Ezt a hézagot természetesen a jelen kis munka lefordítása nem pótolhatta. Az újabban megjelent szakmunkák közül a matematikusabb igényű olvasó bizonyára örömmel üdvözlőné például *G. Vangrevelinghe Économétrie* c. könyvének magyar kiadását.

NYÁRI ZSIGMOND